

MADAGASKAR forum

www.madagaskar.no

Nr. 2

Utgitt av Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar
Fihavanana sy Fikambanan'i Norvezy sy Madagasikara

Desember 2003

KJÆRE MADAGASKARVENNER!

Velkommen til et nytt nummer av medlemsbladet til Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar. Ino- na no Maresaka?? Hva er nytt?? Som dere sikker legger merke til har bladet fått nytt navn. Maresaka er blitt Madagaskarforum. Årsaken til navneskiftet er som følgende:

Mona Sorknes, Redaktør

Maresaka var et godt navn, men kanskje best for dem som allerede kjenner det gassiske språk. Vennskapsforeningen vår har på ett år vokst til godt over 300 medlemmer, og er så vidt under-

dertegnede er bekjent den største av tilsvarende vennskapsforeninger i Norge! For å fange interessen til flest mulig Madagaskar-interesserte vedtok styret i VNM å integrere Madagaskar i navnet på bladet. Styret mente dette ville fremme VNMs ønske om å fremstå som et forum for alle som interesserer seg for Madagaskar i Norge. Dermed falt valget på navnet Madagaskar Forum.

I skrivende stund ser det ut til at vennskapsforeningen kan gratulere Norge og Madagaskar med et nært forestående utvidet samarbeid! Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson var på Madagas-

kar i midten av November for å forberede regjeringens planer om å innlemme landet blant de norske samarbeidslandene. Forslaget vil etter all sannsynlighet bli vedtatt i Stortinget på nyåret. I denne forbindelse er Madagaskars president Marc Ravalomanana ventet på besøk til Norge i Mars 2004. Samarbeidets utvikling og varighet vil avhenge av den politiske utviklingen i Madagaskar. Selv om selve krisen i landet nå kan sies å ha roet seg, følges alle beslutninger fra den nye regjeringen i landet med våkne blikk av landets intellektuelle elite så vel som Madagaskar-kjennere rundt omkring i verden. De siste månedene har det pågått debatter rundt en del av beslutningene til president Ravalomanana. Et spørsmål som hyppig stilles i ulike diskusjonsfora er hvorvidt den nye presidenten vil klare å styre landet som en demokratisk stat, og ikke kun som en bedriftsleder som styrer en bedrift. Villigheten til giverland som igjen tør satse på samarbeid, viser at den nye regjeringen hittil har oppnådd stor tillit. Utfordringene regjeringen står overfor er derimot enorme. Blant regjeringens viktigste satsningsområder er utdanning, infrastruktur, næringsutvikling, helse-sektoren generelt og kampen mot hiv og AIDS spesielt. Den største utfordringen for presidenten er likevel uten tvil å skape tillit til stats-systemet blant alle deler av befolk-

ningen. For å klare dette må Madagaskar få et rettssystem som fungerer etter demokratiske prinsipper, uavhengig av gamle maktallianser og nettverk, og med lover som har legitimitet i samfunnet. Befolkningen i alle deler av landet må integreres i næringsutvikling og nytte godt av investeringer og hjelp fra utlandet. At Norge nå velger å utvide samarbeidet med Madagaskar er positivt. Det vil bidra til å opprettholde sterke bånd mellom de to landene, og til å utvikle nye arenaer for utveksling av kunnskap som kommer både nordmenn og gassere til gode. Vi gleder oss over dette, og lover å følge opp med interessant stoff om nytt og gammelt samarbeid!

På vegne av redaksjonskomiteen vil jeg ønske alle lesere en riktig god jul og et godt nytt år!

Mona

Fakta om Madagaskar

Hovedstad:	Antananarivo
Folketall:	ca 14 mill.
Areal:	587 041 km ²
Styreform:	republikk
Offisielle språk:	gassisk og fransk
Mynt:	gassisk franc
Religion:	Tradisjonell gassisk religion 52%, kristne 41%, muslimer 7%.

Madagaskar blir nytt samarbeidsland fra 2004

– Den nye regjeringen under ledelse av president Marc Ravalomanana, har vist vilje til å utvikle godt styresett og bekjempe fattigdom. Norge har tette historiske bånd til Madagaskar. Det foreslås derfor at Madagaskar fra 2004 innlemmes i gruppen av andre samarbeidsland.

Tekst: Øyvind Dahl

Slik lyder innledningen om Madagaskar i Stortingsproposisjon nr. 1 (2002- 2003), som er statsbudsjettet for 2004. Dersom Stortinget går inn for regjeringens forslag, vil altså Madagaskar få tilbake sin plass på listen over “andre samarbeidsland”. Enkelte journalister har hevdet at Madagaskar skulle bli norsk “hovedsamarbeidsland”, men det har ikke vært på tale i denne omgang. Norge har sju “hovedsamarbeidsland”: Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda, Zambia, Bangladesh og Nepal. Med de nye samarbeidslandene: Madagaskar, Kenya og Afghanistan og de tidligere: Angola, Eritrea, Etiopia, Mali, Nigeria, Sør Afrika, Guatemala, Nicaragua, Indonesia, Kina, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam, Øst-Timor og Det palestinske området, får Norge 18 land i kategorien “andre samarbeidsland”.

Infrastrukturen må utbedres.

Den nye status som samarbeidsland innebærer at det vil bli en norsk ambassade i Antananarivo, sannsynligvis ledet av en charge d'affaires som vil være underlagt den norske ambassaden i Dar es Salaam i Tanzania. Ambassaden vil i første omgang få noen få ansatte. Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson reiste til Madagaskar i midten av november måned for å innlede forhandlingene med myndighetene om en ny samarbeidsavtale mellom Norge og Madagaskar. Dersom alt går som planlagt, er det sannsynlig at den gassiske presidenten vil komme til Norge

i mars 2004 for å undertegne samarbeidsavtalen.

I St.prp. nr. 1 står det at Norge tar sikte på å støtte tiltak for fattigdomsbekjempelse, godt styresett og kamp mot korrupsjon. I 2002 fikk Madagaskar 45,5 mill. kr. Det er ventet at dette beløpet vil øke i 2004, men det skal først gjennomføres en dialog om mulige samarbeidsområder. Norge vil videreføre den støtten som i dag går til landbruket gjennom Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Selskapet for Norges Vel (FIFAMANOR).

MADAGASKAR
forum

www.madagaskar.no

Redaktør Mona Sorknes 93 61 69 28
e-post: monasor@hotmail.com

Øvrig redaksjon

Jon E. Bakke, Rolf Ekenes,
Petter Berget, Olav Høimyr
Redaktør er ansvarlig for innhold i bladet.

Styret i Vennskapsforening Norge - Madagaskar:

Leder Øyvind Dahl 24 11 11 57
e-post: od@bnn.no

Øvrige styremedlemmer

Sidonie Hansen, Endre Haraldseide, Jan Erik Furunes,
Heri Ramampiaro, Suzanne Razafimasy Olsen,
Ellen Vea Rosnes, Hans Roger Selnes.

Foto forside; WWF Norge – **Foto bakside;** Nils Kr. Høimyr
Bladet er utgitt med støtte fra Utenriksdepartementet.

Utdanning er et viktig satsningsområde for den nye regjeringen.

Bistanden har resultert i at flere tusen elever og småbønder har fått undervisning og veiledning i landbruksteknikk og teori. Produksjon av poteter, ris og hvete har økt i sentrale områder i høylandet. Det samme gjelder melkeproduksjon som følge av krysning med norske NRF-kuer. Det har vært gitt støtte til bondeorganisasjoner og lagt vekt på å bedre situasjonen til kvinnene i bondesamfunnet. Norge har også støttet skolevirksomhet gjennom Den gassiske lutherske kirken (FLM) og UNICEF ved å inngå skolekontrakter. Elever, lærere, foreldre og lokale myndigheter forplikter seg til oppfølging av skolene som deltar i programmet, og som et resultat har antall elever som består eksamen økt. Teknikkene og opplæringsmetoden for arbeidsintensiv veibygging og rehabilitering av skolebygg, som Norge støtter gjennom ILO, ønsker nå myndighetene å ta i bruk i det nasjonale vedlikeholdsprogrammet for veiene.

Som følge av dialogen som skal innledes med gassiske myndigheter, vil samarbeidsporteføljen bli utvidet også til andre tiltak som kan bidra til

kamp mot korrupsjon, demokratiutvikling og styrking av menneskerettigheter. I den såkalte Wirak-rapporten som ble fremlagt i begynnelsen av 2003, ble det også foreslått støtte til å bedre forholdene i gassiske fengsler og styrke rettsapparatet. Ennå

“I følge landets fattigdomsstrategi lever cirka 70 % av befolkningen i fattigdom.”

sitter mange i nedslitte og overfylte fengsler uten å få sin sak prøvet i retten. Korrupsjon i rettssystemet må det gjøres noe med om Madagaskar skal bli en rettsstat.

Bakgrunnen for at Madagaskar blir tatt inn i varmen igjen som norsk samarbeidsland er de politiske endringene som skjedde i 2002, som førte til at Marc Ravalomanana kom til makten. Ved parlamentsvalget i desember vant hans parti TIM rent flertall. Myndighetene ferdigstilte i juni 2003 sin fattigdomsstrategi, ”*Poverty Reduction Strategy Papers*” (PRSP).

Denne vil også bli lagt til grunn for det norske samarbeidet. Regjeringens vilje til å bekjempe korrupsjon og bedre styresettet er kommet til uttrykk gjennom flere reformer blant annet i finansforvaltningen. Det er slike endringer som har bidratt til at Norge nå vil inkludere Madagaskar i gruppen andre samarbeidsland.

Madagaskar tilhører gruppen av de minst utviklede land (MUL). I følge landets fattigdomsstrategi lever cirka 70 % av befolkningen i fattigdom. Madagaskar tar sikte på å redusere andelen av fattige til 30 % i 2015. Andelen av barn i grunnskolen skal i samme tidsrom økes til 100 %. Veksten på landsbygda skal være minst 4 % årlig. Den politiske krisen førte til en nedgang i BNP i 2002 på 11,8 %, men det er ventet at den negative trenden fra i fjor vil snus til en vekst på rundt 8 % i 2003.

FIFAMANOR 1972 - 2003

Utviklingsprosjektet FIFAMANOR, Fiompiana Fambolena Malagasy Norveziana (gassisk- norsk husdyrbruk og landbruk) ble startet opp i 1972 etter initiativ fra norske misjonærer på Madagaskar.

Av Einar Høystad

Misjoneren hadde da noen år tidligere bygd landbruksskolen Tombontsoa utenfor Antsirabe. NORAD hadde i perioden 1972 til 1992 en avtale med den gassiske stat om finansieringen av FIFAMANOR. I 1991 stengte NORAD sin representasjon på Madagaskar og tok samtidig avgjørelsen om ikke å forlenge sin bilaterale avtale med landet. Samtidig utviklet Verdensbanken et prosjekt for storfe-sektoren, som gikk under betegnelsen PSE, "Projet Sectoriel Elevage," i samarbeid med husdyrministeriet. Norge deltok i finansieringen av dette prosjektet og bidro med 14.5 millioner kroner over 5 år, øremerket for husdyravl, kraftfôrproduksjon og fôrvekster. Dette prosjektet kom ikke i gang før mot slutten av 1993. FIFAMANOR var en viktig del av PSE-prosjektet. Norge fortsatte dermed finansiering av FIFAMANOR.

Mot slutten av 90-tallet ga NORAD 1.6 millioner NOK over 18 måneder til pilotfasen av et CARE-prosjekt som gikk på styrking av de sosiale forholdene for kvinner i Vakinankaratra-området. I 2000 ble det inkorporert i det nye NORAD-finansierte FIFAMANOR-prosjektet og la grunnlaget for det kvinneverretta arbeidet i FIFAMANORs veiledningstjeneste. I 20 år ble FIFAMANOR drevet som et prosjekt, men har etter hvert utviklet seg til å bli en institusjon med høy nasjonal status. FIFAMANOR er bygd opp rundt to forsøksstasjoner, Armor for mjølke-

Melketransport på landsbygda utenfor Antsirabe foto: Einar Høystad

produksjon og Mimosa for plantekultur. Målsetningen er å bidra til å heve levestandarden til folk i prosjektområdet ved å gi bøndene opplæring i mjølkeproduksjon, hvete- og potetdyrking. Egen veiledningstjeneste med ca. 40 lokale veiledere sørger for dette. FIFAMANORs geografis-

Målsetningen er å bidra til å heve levestandarden til folk i prosjektområdet ved å gi bøndene opplæring i mjølkeproduksjon, hvete- og potetdyrking.

ke område var opprinnelig begrenset til Vakinankaratra, som ligger rundt Antsirabe i Tananarive provins på det gassiske høgplatået 12 – 1500 moh., et område på størrelse med Hordaland fylke.

De to forsøksstasjonene var i 1972 ganske velutrustede og avanserte teknisk sett. Noe som den gang ble kritisert fra flere hold. På syttitallet var

det på det meste ansatt åtte nordmenn ved prosjektet, men dette tallet ble fort redusert og i dag arbeider det ikke utlendinger ved prosjektet. For å få fart på mjølkeproduksjonen ble det i flere omganger importert dyr av rasen Norsk rødt fe (NRF) fra Norge. En kjernebesetning ble oppformert på Armor med tanke på oppdrett og utsetting av avlsokser, slik at bøndene kunne få bedekt kyrne sine med forbedrede okser. En tid var ca. 60 oksestasjoner i sving. I dag eksisterer det kanskje så mange som 40 000 kyr med NRF-blod på Madagaskar. I prosjektet er det dessuten opprettet 13 poster for kunstig sædoverføring.

Basis for utbredelsen av Norsk rødt fe på Madagaskar var småbøndene i Vakinankaratra, men etter hvert som interessen for rasen økte, begynte også bønder i andre deler av Høgplatået å kjøpe dyr. I dag skjer den raskeste økningen i hovedstadsområdet, der det er lett avsetning på konsummjølk. Med hensyn til utbredelse snakkes det nå om Mjølketriangelet Tsiroanomandidy - Manjakandriana – Fianarant-

soa, men det er også produsenter på kysten, både i Morondava og i Manankara-området, der jordbrukskollene til den norske misjonen og den gassisk-luterske kirken har hatt stor betydning. Det blir interessant å se hvordan dyra tilpasser seg tropeklimaet på kysten.

Potetproduksjonen har også utviklet seg voldsomt og er av stor økonomisk betydning for bøndene i Vakinankaratra. Utviklingen er kommet dit at det nå er snakk om prøveeksport til øyene i Stillehavet, til Mauritius og La Réunion. FIFAMANOR er ledende institusjon på forskning og utprøving på poteter og har også ansvaret for andre knollvekster. Hvetedyrkinga har det imidlertid gått tilbake med. I begynnelsen ble hveten kjøpt opp av FIFAMANORs veiledningstjeneste, men etter hvert som produksjonen økte, kunne ikke dette fortsette. Ma-

Mye av arbeidet på landsbygda bygger på dugnadsånd foto: Einar Høystad

Norge har gjort det bra i sitt uhjelpsarbeid på Madagaskar og har opparbeidet seg stor tillit hos myndighetene.

dagaskar måtte etablere sitt eget nasjonale system for oppkjøp av hvete. Med utenlandsk hjelp ble ei stor matmjølmølle bygd på Andranomanelatra og dermed kunne FIFAMANOR overlate oppkjøpet av hvete til andre. Tilbakegangen skyldes bl.a. billig hvete på verdensmarkedet og manglende organisering av oppkjøpet. I stedet har dyrking av tørrelandsris tatt seg opp og langt på veg erstattet hvetedyrkingen. Likeledes dyrker bøndene bygg til ølbryggeriet i Antsirabe.

For å få inn nødvendige innsatsvarer og evakuert jordbruksproduktene ble det fort nødvendig å reparere bygdeveiene. Veibygging ble derfor i én periode tatt inn i prosjektet. Senere ble norske penger kanalisert gjennom ILO til bruk i arbeidsintensiv veibygging. Problemet har vært at gasserne selv ikke mestrer vedlikeholdet av

veiene. I inneværende prosjektfase er det etablert samarbeid med den franske uhjelpsinstitusjonen AFD, som nå finansierer rehabiliteringen av 314 km bygdeveier. Dette arbeidet administreres av FIFAMANOR.

Norge har gjort det bra i sitt uhjelpsarbeid på Madagaskar og har opparbeidet seg stor tillit hos myndighetene. På åttitallet ga derfor myndighetene Norge ansvaret for utviklingen av hele mjølkesektoren på øya, fra avl og fordyrking til meieridrift og markedsføring av foredlede meieriprodukter. Det ble derfor startet et nytt prosjekt, ROMANOR, basert på de gamle franske meieriene i Antsirabe og i Tananarive, og et nytt meieri i Antovontany. På grunn av uriktig bruk av midler ble imidlertid støtten til ROMANOR-prosjektet avsluttet og bøndenes organisasjoner, som var svake og uerfarne, var ikke alene i stand til å drive meieriene. Etter et par år var de konkurs og siden har Norge ikke klart å komme i gang igjen med støtte til mjølkeforedling. I stedet har meieriselskapet TIKO, som eies av landets president, hatt en sterk utvikling og dominerer fullstendig det gassiske markedet for meieri-

produkter. Bønder som bor utenfor de store trafikkårene, har vanskeligheter med å få omsatt mjølka si i et organisert system. De er avhengige av oppkjøpere og mellommenn.

Da FIFAMANOR ble dannet eksisterte det ikke bondeorganisasjoner i prosjektområdet. Som et resultat av prosjektarbeidet ble etter hvert flere bondeorganisasjoner dannet, både på det faglige og økonomiske plan. I dag eksisterer det hundrevis av lag og foreninger i Vakinankaratra. De mest kjente er avlsforeningen PRN (Pie Rouge Norvégienne dvs. Norsk rødt fe), som er motstykket til GENO, og ROVA, som er mjølkeprodusentenes organisasjon. Såfrøprodusentene er også organisert i sine foreninger. Og det eksisterer mange kvinneorganisasjoner. Kvinnenes deltagelse i organisasjonene ligger på 30 - 40 %. PRN, som arbeider for å spre avlen på Norsk rødt fe, samarbeider med GENO i et femårig prosjekt og mottar økonomisk støtte gjennom NORAD. I tillegg til avlssektoren arbeider PRN aktivt for å bedre situasjonen på områder som fjøsbygging, mjølkehygiene, husdyrernæring og veterinærstell, særlig er deres program for etterutdanning av veterinærer på sykdommer hos mjølkekyr av stor betydning. Deres arbeid er et viktig supplement til det arbeidet FIFAMANOR driver. Med verdifulle dyr på båsen er det avgjørende for bøndene at det eksisterer en veterinærtjeneste som fungerer. Den inneværende prosjektfasen for FIFAMANOR, 2000 - 2004, er finansiert av NORAD og Selskapet for Norges Vel står for oppfølgingen. Det er foretatt en midtveisgjennomgang som konkluderer med at FIFAMANOR er godt drevet, men at det er grunn til å diskutere flere ting. Blant annet at FIFAMANOR er stort og at noen av aktivitetene i framtida bør overlates til andre aktører, slik at FIFAMANOR blir en mer spesialisert institusjon på forskning og utprøving. Andre aktører kan ta seg av såfrøomsetning, kunstig sædoverføring,

veibygging og veiledning. Slik kunne organisasjonsbygging og mangfoldiggjøring på landbrukssektoren styrkes. I den framtidige norske bistanden til Madagaskar kan det være grunnlag for et nytt prosjekt som går på organisering av bøndene for innsamling av mjølk fra distriktene. Det står flere titalls mjølketanker i området som ikke er i bruk, fordi bøndene ikke har evnet å organisere seg. Innen plantekultur er det også ønskelig med et samarbeid med en utenlandsk forskningsinstitusjon, som gjerne kan være norsk, bl.a. på felt som resistensarbeid mot kornsykdommer.

Så kan man spørre om denne langsiktige satsingen fra norsk side har gitt noen positive resultater, om det har vært med på å bedre landsbygdsbefolkningens hverdag? Svaret på det må bli et ubetinget ja, selv om det materielt sett ikke er så lett å se endringene ute på landsbygda. Den økte produksjonen av matvarer har imid-

Det spesielle med FIFAMANOR er at Norge helt fra 1972, altså i mer enn 30 år, offentlig har støttet utviklingen av institusjonen.

lertid betydd mye for matvaresikkerheten, også utenfor det egentlige prosjektområdet. I første omgang bidro både hvete, poteter og mjølk til å diversifisere matproduksjonen og gjorde folk mindre avhengige av ris alene som basisgrøde i kostholdet. Siden har tørrlandsris, søtpoteter, taro, og til en viss grad grønnsaker, (som en del av kvinneprosjektet,) ytterligere bidradd til et bedret matvaregrunnlag. Den utvidede produksjonen av energirike næringsmidler har gjort at det nå er mindre sjanser for direkte sult blant folk. Mjølkeproduksjonen gir dessuten betydelig økning i hjemmeforbruk av mjølk og mjølkeprodukter i prosjektområdene. De nye produksjonene har også stor be-

Forbedring av veiforholdene vil øke omsetningsmulighetene for bøndene

tydning ved at det skapes inntekt og arbeid i landsbyene og at ringvirkningene er betydelige også i andre sektorer av samfunnet. Utvidet produksjon medfører også utbygging av kommunikasjon, lagerhold, foredling, handel og markedsføring; og det påvirker kommunal og annen offentlig virksomhet. Tilleggsinntekter fører også til at folk får bedre råd til å anskaffe seg nye hjelpemidler til hjemmet og gården, kjøpe helsetjenester og gi sine barn utdanning. Og FIFAMANOR har på mange måter vært motor i denne utviklingen. Det nye meieriet som nå bygges i Sahanivotry, med hjelp fra en fransk samvirkeorganisasjon, hadde ikke vært mulig uten en stor populasjon av PRN-kyr og den lokale veiledningstjenesten som drives av FIFAMANORs rådgivere i området.

Det spesielle med FIFAMANOR er at Norge helt fra 1972, altså i mer enn 30 år, offentlig har støttet utviklingen av institusjonen. Dette er et særskilt syn i norsk utviklingshjelp, men siden Madagaskar er blant de minst utviklede landene i verden, er dette mer enn rettferdiggjort. Resultatene har vært gode og det er et eksempel til etterfølgelse.

SMÅNYTT

Madagaskar har hatt besøk fra EU-kommisær Poul Nielson

EU-kommisær Poul Nielson sier at fiske har en fremtid på Madagaskar. Han uttrykker at samarbeidet mellom Madagaskar og EU er svært tilfredstillende. Demokratiseringen er på god vei, men forholdene i fengslene, som ennå huser mange arresterte fra krisen i 2002, kritiseres. Fengslene er i dårlig forfatning og mange har ennå ikke fått sine saker prøvet i retten. (29. november 2003)

Veterinærer protesterer mot import av melkekuer fra Australia

Departementet vil importere kuer fra Australia, men veterinærene vil heller ha kuer fra Norge eller Sverige. De frykter sykdommer som foreløpig ikke finnes på Madagaskar. (28. november 2003)

Madagaskar gjennomfører kommunevalg

Valget i 1503 landkommuner ble gjennomført den 9. november. Nå skal de 45 byene velge borgermestere og kommunestyre. (23. november 2003).

Kvinner og likestilling på FIFAMANOR, Madagaskar

FIFAMANOR har satt seg som mål å få 40% kvinner i målgruppen som deltar i deres aktiviteter. I dag er det 33% kvinner, hovedsakelig organiserte.

Av Anne Mugaas, Norges Vel

FIFAMANOR sitt utviklingsmål (dvs. mål på sikt) er å bidra til at bønders levestandard styrkes gjennom teknisk og institusjonell støtte til produksjon av tørrlandsris, rotfrukter som poteter, søtpoteter og taro og noe grønnsaker; samt teknisk og institusjonell støtte for utvikling av melkeproduksjonen. Prosjektmaal som er definert for å oppnå dette er å anvende nye dyrkningsmetoder og varieteter som beholder jordas produktivitet, og slik styrke bønders kunnskap; samt bidra til å styrke og utvikle bønders produksjonsmetoder for melk. Strategier definert av FIFAMANOR for å styrke bønders produksjon og for tjeneste er styrking og utvikling av bondeorganisasjonene, opplæring i nye miljøvennlige jordbruksmetoder og styrking av kvinners deltagelse i FIFAMANORs aktiviteter.

Kvinnens deltagelse er altså ett av 3 hovedsatsningsområder i prosjektet for å oppnå de fastsatte mål. FIFAMANOR har satt seg som mål å få 40% kvinner i målgruppen som deltar i deres aktiviteter. I dag er det 33% kvinner, hovedsakelig organiserte. Tidligere jobbet man spesielt med støtte til kvinners produksjon av grønnsaker, fjærkre, brenselsparende ovner, mens fokus i dag rettes mot å styrke kvinners deltagelse i FIFAMANOR sine hovedaktiviteter: forbedringer i produksjonen av tørrlandsris, rotfrukter og melk.

Anbefalinger knyttet til likestillingsstrategien på FIFAMANOR har som utgangspunkt at man jobber mye med de mannlige ansatte på FIFAMANOR og de mannlige

Lokalt meieri

bøndene som deltar i målgruppen siden de er i klart flertall. Samtidig som man styrker menns likestillingsarbeid, er det viktig å støtte utviklingen til de kvinnelige ansatte

For FIFAMANOR er det viktig å jobbe mot hiv-aids epidemien fordi de har personell som forflytter seg mye på landsbygda og potensielt både kan bidra til økt smitte og til å spre kunnskap og holdningsendringer om epidemien.

på FIFAMANOR og kvinner i målgruppen, slik at både mulighetene for, prioriteringene til og påvirkningen fra kvinner i aktivitetene er likestilt mennenes. Kvinnelige veiledere som tidligere har jobbet med kvinner innen grønnsaksdyrking

o.a. som nevnt, vil fortsatt kunne gi råd til og støtte kvinner innen disse områdene, men det vil være i tillegg til rådgivning på hovedområdene som nevnt ovenfor.

Madagaskar kan beskrives som et land hvor landsbygd vs. bynære strøk, klassetilhørighet samt tradisjoner knyttet til etnisk tilhørighet og slektsgruppetilhørighet generelt har stor påvirkning på hvilke muligheter kvinner og menn har innen for eksempel landbruksproduksjon. Veilederne ansatt ved FIFAMANOR som jobber lokalt vil derfor stadig jobbe med å utvikle kunnskapen de har om lokale forhold.

Når det gjelder forskjeller i muligheter og erfaring for kvinner og menn, har kvinner generelt høy status i husholdene og stor grad av autonomi, mens menn ofte anses som husholdsoverhodet som skal ha det siste ord hvis nødvendig og repre-

sentere familien utad. Det fører til at menn generelt har mer erfaring fra offentlige møter og ofte har flere kontakter. Det eksisterer ofte også en arbeidsdeling i landbruket hvor menn utfører de fysisk tyngre oppgavene. Men det er viktig å ta som utgangspunkt at kvinners og menns ansvar og posisjoner varierer; for eksempel at enkelte kvinner i dag deltar mer i bearbeiding av jorda, og at enkelte menn deltar mer innen oppgaver i husholdet. Samtidig deltar enkelte kvinner i inseminering av kuer, noe som ofte har blitt ansett som tabu for kvinner. Enkelte kvinner er også ledere for lokale bondeorganisasjoner, selv om det ofte argumenteres med at kvinner vanskeligere kan delta på grunn av omsorg for små barn.

Ut fra denne beskrivelsen er poenget at roller er sosialt utformet, og at kvinner i like stor grad som menn kan delta i FIFAMANORs aktiviteter dersom forholdene ligger til rette for det. Det betyr at det må tas hensyn til tid, sted, kunnskaps- og erfaringsnivå, ansvars- og produksjonsområder, slik at både kvinner og menn får muligheter til å delta og utvikle den eksisterende produksjonen – blant annet ved å delta i FIFAMANORs veiledningsaktiviteter.

For å gi kvinner økte muligheter til å delta i FIFAMANORs aktiviteter er det viktig å inkludere husholdet og aktivitetene som gjennomføres her (omsorg og produksjon) i det totale bildet. Kvinner og menn sine muligheter til å delta i FIFAMANORs aktiviteter avhenger av hvilke oppgaver og ansvar de har i samfunnet som helhet. En viktig del i strategianbefalingene er å motivere menn til å ta ytterligere ansvar for oppgaver i husholdet i hvert fall når kvinner er borte 2 timer-2 dager når FIFAMANOR arrangerer aktiviteter som f.eks. opplæring, dyrking, inseminering eller utveksling.

I dag er menn 75-80% av deltagerne

innen opplæring fra FIFAMANOR, hvilket betyr at de også har økt innflytelse på hvilke temaer som det skal veiledes videre innen enn kvinner. Derfor er det viktig at kvinner deltar både i den praktiske og teoretiske opplæringen - både for å tilegne seg ny kunnskap, og for at de skal være med på å definere temaer for videre opplæring!

Mandroso - velkommen inn! foto: Linn Johansen

Positive erfaringer fra integrering av likestillingsperspektivet i organisasjoner og institusjoner, viser til at det er viktig at ledere og opinionsledere aktivt fremmer likestilling. Videre viser erfaringer at klare målsetninger

Kvinner og menn sine muligheter til å delta i FIFAMANORs aktiviteter avhenger av hvilke oppgaver og ansvar de har i samfunnet som helhet.

– kvalitative og kvantitative – er viktige for å gi konkrete resultater innenfor dette arbeidet. Og at forventede resultater må defineres. Alle arbeidsområder og nivåer i organisasjonen må inkluderes i arbeidet. Konkrete aktiviteter som har vist seg å gi gode resultater i arbeid for likestilling er:

opplæring til både kvinner og menn om likestilling, organisasjonsstyring, økonomisk styring, planlegging, bestemmelsestaking og menneskelige relasjoner. Det er videre viktig at deltagerne får anvende kunnskaper i praksis i forhold til de relevante aktivitetene. Erfaringer viser at man må få ansvar for gjennomføringen av tiltak, aktiviteter og lignende for å tilegne seg tilstrekkelig kunnskap om bestemte tema. Enkelte veiledere ved FIFAMANOR har allerede erfart at det fungerer godt å gi kvinner ansvar for produksjon av settepoteter på kontrakt for FIFAMANOR – de styrker deltagelse i produksjonen, anvender og utvikler ferdigheter og styrker nettverk og posisjon.

Hiv og aids

Hiv-aids epidemien er blant annet knyttet til likestilling mellom kvinner og menn, og er på fremmarsj i Madagaskar. Det offisielle tallet på hiv-aids smittede var i desember 2002 0.17%, mens det antas at det reelle tallet er 2% av befolkningen. Biologisk smittes kvinner lettere av menn enn motsatt, og unge jenter har ofte ikke samme kontroll over egen seksualitet som menn har. For FIFAMANOR er det viktig å jobbe mot hiv-aids epidemien fordi de har personell som forflytter seg mye på landsbygda og potensielt både kan bidra til økt smitte og til å spre kunnskap og holdningsendringer om epidemien. FIFAMANOR deltar i et nasjonalt hiv-aids nettverk koordinert av staten (under presidenten).

Målsetningen er at spesialiserte organisasjoner og personer leies inn for å informere om hiv-aids til de ansatte, at de ansatte formidler kunnskaper videre til bønder, og at dette fører til endringer i holdninger og handlinger og er et ledd i stoppe epidemien. En undersøkelse gjennomført nylig i Antananarivo by viste at omtrent alle spurte kjente til hiv-aids og hvordan epidemien smitter – i tillegg er det viktig å sikre at kunnskapen når ut til alle på landsbygda. Når 4-5%

fortsettes side 11.

Turismen på Madagaskar Til det beste for hvem?

Hva slags turister kan tenke seg å komme til øya i det indiske hav? Er Madagaskar interessert i turister for en hver pris?

Foto Linn Johansen. Personene på bildet har ingen ting med innholdet i artikkelen å gjøre.

”Ryktene hadde gått de siste dagene om at det var kommet en fransk turist til landsbyen, og at han hadde forhørt seg om muligheten til å ”kjøpe rettighetene” til den 11-årige datteren til en ung vezokvinne. En eldre kvinne i landsbyen kom på besøk i hytta mi, og informerte meg om ryktene hun hadde hørt. Hun ønsket min hjelp til å undersøke om dette virkelig var tilfelle. For som hun sa;

- ”Denne type salg hadde pågått i landsbyen over lang tid, men få tør å blande seg inn. Vi er redd for å bli straffet av en ond ombiasa, derfor blander vi oss ikke inn i andres saker”.

Ettersom jeg kjente godt til familien og jenta pedofiliryktene dreide seg om, tok jeg noe motvillig på meg ”spionoppdraget”. Tross alt hadde jeg bodd litt sammen med jentas familie, og kunne derfor oppsøke dem uten at det ga mistanke om mine hensikter...”

Sitatet ovenfor er hentet fra mine personlige notater om pedofiliturismen i en liten landsby utenfor Tulear. Dessverre er den ikke enestående, den kunne nok likegodt vært hentet fra hvilken som helst av turiststedene langs kysten hvor europeiske turister tilsynelatende kommer for å koble av fra stress og mas.

Madagaskar som turistmål er minimalt utbygget i forhold til naboene Seychellene, Mauritius og l’Ile de Réunion. Personlig synes jeg Madagaskar har mye mer å by på enn Mauritius, og det sier jo litt, når en vet hvilken status Mauritius har som reisemål. Jeg har som de fleste andre som har besøkt Madagaskar, til tider ergret meg over den ekstremt dårlige infrastrukturen på øya. Det faktum at en skal være nødt til å bruke opptil flere dager på en strekning som hjemme ville tatt et par timer, er ikke noe en blir vant til over natta.

Da jeg første gang kom til Tulear og fant byens eneste hotell med svømmebasseng, viste det seg at det ikke hadde vært vann i det på over ti år! Noen dager senere reiste jeg til landsbyen Ifaty noen kilometer lenger nord, og fant stedets eneste basseng bebodd av to krokodiller. Det samme opplevde jeg på Nosy Be noen måneder senere, da jeg besøkte et tidligere luksus-hotell som hadde stått tomt i årevis. Beliggenheten var fantastisk, midt mellom to lange hvite strender, og med masse åpen plass til andre rekreasjonsaktiviteter. Her var det også krokodillene som rådet over hotellets tidligere svømmebasseng. Hit kom nå spesielt interesserte turister i lokale drosjer for å more seg med å kaste kokosnøtter på stakkarene i svømmebassenget, på oppfordring fra drosjesjåføren.

Ny satsing på turismen:

Etter mange år med forfall, er det nå bestemt at myndighetene skal satse på turisme og infrastruktur. Heldigvis, sier mange, Madagaskar trenger all den inntekt det kan få.

Mitt spørsmål er; hva slags turister kan tenke seg å komme til øya i det indiske hav? Er Madagaskar interessert i turister for en hver pris? Madagaskar har allerede tiltrukket seg såkalte økoturister, men dette er en ferievariant for spesielt interesserte.

Erfaringene fra mitt 6 måneders opphold på sørvest kysten tilsier at ikke alle turister nøyer seg med å sole seg og se på sjeldne dyrearter. En urovekkende stor andel av turistene jeg møtte i Tulear-om-

rådet hadde langt mer ufine intensjoner enn som så. Mesteparten av tiden min ble tilbrakt sammen med lokale kvinner, noe som ga meg innsyn i en hverdag preget av det vi på godt norsk kaller prostitusjon og sexturisme. For mange av jentene er dette den enkleste måten å forsørge seg på, i tillegg til at det ga dem økonomisk frihet til å leve et uavhengig liv.

Flere av jentene fortalte at de helt klart ønsker å fortsette dette livet fremfor å gifte seg og miste den friheten de nå opplever. Naturligvis er ikke dette ideelt, men mulighetene til å skaffe seg annen jobb med tilstrekkelig inntekt til å forsørge seg er heller liten. Husstandene i området består av relativt mange enslige kvinner med eller uten barn, hvor de fleste har lite eller ingen utdanning. Det finnes en skole i landsbyen, men standarden er dårlig, og folk flest er lite motiver- te til å sende barna sine hit.

”Gi oss frokost først, så kan vi snakke om fremtiden!”

En stadig økende mengde turister har også gitt seg utslag i dårligere oppslutning rundt skolen. Det er heller ikke lett å argumentere med langsiktig lønnsomhet ved å lære å lese og skrive, når det gjennomsnittelige lønnsnivået for en person med høyere

Foto Linn Johansen. Personen på bildet har ingen ting med innholdet i artikkelen å gjøre.

utdanning ikke en gang er tilstrekkelig til å forsørge en person. Utfordringene for de fleste ligger i å overleve morgendagen, og da må en først ha noe å putte i munnen for å kunne tenke klart. Tanzanias tidligere president Julius Nyerere uttalte en gang som kommentar til langsiktig u-hjelp at folket hans først og fremst trengte frokost. Først når de var mette nok til å tenke på noe annet enn mat, kunne en begynne å snakke seriøst om utviklingsplaner på sikt. Det er ikke å vente annet enn at også deler av befolkningen på Madagaskar lar seg lokke til steder og foretak der det kan tjenes raske penger.

Det som i midlertid gir et visst grunnlag for bekymring, er turistene som har begynt å oppsøke visse regioner der de vet det finnes muligheter for

”ikke alle turister nøyer seg med å sole seg og se på sjeldne dyrearter.”

barnesex . I forbindelse med oppholdet i Tulearområdet, kom jeg i kontakt med flere turister som slett ikke la skjul på sine aktiviteter. En mann fortalte ærlig og åpent at han hadde fått tips hjemme i Frankrike om at Madagaskar var stedet å dra til hvis en ønsket sex med mindreårige.

”Her har myndighetene ikke kapasitet til å etterforske og kontrollere sexturist men, samtidig som utbredelsen av HIV og AIDS fortsatt er lav”, ble han fortalt av kilder innen pedofilmiljøet i Frankrike.

Følelsen av å stå ansikt til ansikt med det jeg mistenkte sterkt for å være en middelaldrende pedofil turist, var for å si det mildt, meget blandet. Han passet ikke helt inn i min idé om den stereotype, fete, solkremglinsende middelaldrende mannen. Var denne mannen, som jeg gjenkjente fra markedet dagen før, og som tilsynelatende var en helt normal og til og med kjekk europeisk

Foto Linn Johansen. Personene på bildet har ingen ting med innholdet i artikkelen å gjøre.

mann i slutten av førti årene, et skruppelløst eksempel på en pedofil gris som hadde til hensikt og ha sex med en 11-årig lutfattig fiskerjente, for så å stikke av uten aldri å se seg tilbake?

Mitt første møte med en sexturist på jakt etter mindreårige, fortonet seg litt annerledes enn jeg nok ville ha forventet. Det var slett ikke alle en kunne ”se det på”. Jeg må nok innrømme at jeg møtte meg selv i døra når det gjaldt mine ideer om hvordan en kunne gjenkjenne denne kategorien turister. Det viste seg at det var forholdsvis mange av dem, og at barn helt ned til 3 års - alderen hadde blitt misbrukt av middelaldrende menn. Holdningen til denne type turister har splittet lokalbefolkningen i to: De som ønsker sex- og pedofiluturistene velkommen og gjerne ønsker enda flere, og de som ønsker dem dit pepperen gror. For mange unge mødre er disse turistene en gullgruve, ettersom de betaler dyrt for de yngste døtrenes seksuelle tjenester. Døtrene selv har ofte ikke mye de skal ha sagt. Det blir som mor ønsker, for mor trenger pengene.

Fortsetter neste side(s.12)

Hans Rabeony og rommet under trappen.

Barndomsminner fra Alf Frisch.

Få om noen gasser har gjort slikt inntrykk på meg som Hans Rabeony. Jeg elsket ham og tror at han også var glad i meg. I kortere eller lengre perioder bodde han hos oss i Antsirabe. Faktisk så kalte vi rommet under trappen for Rabeony's rom....

Da jeg fylte åtte år, bodde Rabeony hos oss. Han ba meg ofte inn til seg, og særlig spennende var det for meg som liten gutt å se på når Hans barberte seg. – Ikke for barberingens skyld, - jeg så jo far og andre stadig vekk. Det var fordi han hadde et av disse ”barberspeilene”, som forstørrer voldsomt på den ene siden og forminsker litt på den andre. Så sa Hans på norsk, som vi alltid snakket sammen: ”Alf, - det du ser her er to bilder av samme virkelighet. - Det er vårt fjes vi ser på begge sider. – På den ene kanskje det bilde vi danner oss av oss selv og vår egen betydning. – Mens på den andre siden ser vi oss kanskje slik vi burde se oss selv, - kanskje slik

andre ser oss. Det kan være nyttig av og til å se et stort bilde av oss selv, - bare vi ikke blir storsnutete av det, og ikke glemmer at speilet har to sider. Svakheten med speilet er imidlertid at uansett hvilken side vi ser på, så er det bare forsiden det gjenspeiler.” Så lo han godt og hjertelig, som bare han kunne, mens øynene glitret bak lorgnetten. Deretter gratulerte han meg med dagen og ga meg en merkelig sten, som noen hadde funnet på Ibity fjellet og gitt ham. Stenen var så stor som en stor knyttneve og veldig tung. I følge Parrot skulle det være en meteorsten, og derfor meget sjelden. Da jeg begynte på KG høsten 1946, forærte jeg stenen til skolens samling. – Kanskje den finnes der ennå.

Jeg spurte Hans om når han hadde fødselsdag slik at jeg kunne gi ham en gave også. - ”Det ville bli veldig dyrt for deg og mange gaver det”, svarte Hans. - ”Du skjønner det Alf, jeg er født som slave. Vi som er født som slaver er akkurat som tiden. Ingen vet når vi begynner og Gud alene

Hans Rabeony. Foto NMS Arkiv

vet når det er slutt. Men fordi jeg vet at jeg har vært slave og blitt fri, - ja så har jeg fødselsdag/frihetsdag hver eneste dag i alle år. Det er det Gud som har gitt meg, og det er vel en fin bursdagspresang, - også hver dag”. Så lo han igjen med hele sitt svarte ansikt, og med det kritthvite håret og skjegget som glorie.

Artikkel fortsetter fra forrige side(s. 11): Turismen på Madagaskar...

Ødelegger familiebandene og gjør mannen overflødig

Flere menn i Iftay hevdet at tursimen i seg selv er en direkte årsak til ikke bare den raske spredningen av HIV, men også til at familiebandene og samfunnsstrukturen i landsbyen går i oppløsning. Kvinnene har ikke lenger behov for å bli forsørget økonomisk, og mannens rolle reduseres fra å være familien overhode, til kun en gjenstand for lyst og fornøyelse. De fleste enslige vezokvinnene i området hadde barna boende hos seg, og ofte med minimal eller ingen kontakt med barnefaren. Mange kvin-

ner foretrekker også hvite menn med tanke på barnets utseende. Selv om barnet sannsynligvis aldri vil få noen kontakt med sin biologiske far, vil et mulattbarn gi status for moren.

Bør ikke myndighetene i in satsing på turisme, også parallelt øke beredskapen og straffeforfølgelsen av pedofile turister?

Turismen på Madagaskar kan vel fortsatt sies å være i sin barndom. Flybillettene er dyre, og hotellstandarden fortsatt gjennomgående lav. I Frankrike er Madagaskar allerede godt etablert som sex-destinasjon for

”spesielt interesserte”. Pedofile turister betaler gjerne litt mer for å reise til en plass hvor de er trygge for politi og forfølgelse. Dessuten er det billig å være på Madagaskar når en først er kommet dit. Hvis ingen midler settes inn for å redusere omfanget av barne- sex, vil dette på kort sikt gi seg utslag i et økende antall voksenprostituerte. Med det generelle inntrykket jeg fikk av gassernes slunkne holdning til bruk av prevensjonsmidler, er jeg redd for dette kan få katastrofale følger med tanke på utbredelse av HIV og AIDS.

VNMs møte i Strand kommune

Av Suzanne R. Olsen

Strand Videregående skole, Tau, Fredag 17. Oktober 03, kl. 19.00-22.00. 16 medlemmer i Vennskapsforeningen Norge-Madagaskar var tilstede. Nils Kristian Høimyr fra Stavanger var invitert for å fortelle om forbindelser mellom Strand og Madagaskar:

"Det sies at det sto en fin trekirke på kaien på Jørpeland i Strand kommune for 110 år siden. Misjonsskipet PAULUS skulle gjøre sin siste tur til Madagaskar. Det var derfor om å gjøre å få ut noen ferdige hus til misjonærboliger. Dette var blitt gjort tidligere med stort hell. Denne gang skulle det også være en kirke med. Folk på Jørpeland forteller at det derfor ble satt opp en kirke på kaien som så ble demontert og sendt avgårde. Kom den virkelig med PAULUS? og hvor ble den i så fall reist på Madagaskar? PAULUS hadde med seg seks prefabrikerte hus. Det er det ingen tvil om. Men hvorfor er ikke kirken nevnt? Havnet den kanskje tilslutt i Amerika? Dersom den likevel kom til Madagaskar, kan det være to steder som peker seg ut. Det ene er Manambondro på Østkysten som kan ha fått både stasjonshus og kirke samtidig. Kirken her har et meget fint tårn og det sies at kirkebenkene ser veldig norske ut. Det andre stedet er Belo sur Mer på Vestkysten. Her ble kirken reist på denne tiden og det var en trekirke. Dette var lenge den fineste kirken på Vestkysten. I NMS' arkiv i Stavanger finnes flere fotografier av kirken i Belo sur Mer. Det var Ole Bang som sto for reisingen av kirken, men vi har ikke funnet noe i papirene om at den kom fra Norge."

Nils Kristian Høimyr avsluttet med å ønske oss til lykke med vennskapsforeningens lokalavdeling i Strand som allerede har 30 betalende medlemmer per dags dato. De fremmøtte

nøt kaffe, kaker og "samboss" (opp-rinnelig indisk samosa introdusert på Madagaskar av indere) rundt bordene. Andreas Olsen (14) spilte sine egne komposisjoner på piano. Så var det tid for idédugnad:

1. Nils Kristian Høimyr ønsker at Norge skal få et historisk arkiv på Madagaskar slik som flere andre land har. Norge er i besittelse av mye historisk materiale fra Madagaskar som bør være tilgjengelig for interesserte.

2. Det er ønske om samarbeid mellom Strand kommune og en kommune på Madagaskar.

På privat initiativ ønskes det å skape kontakt og samarbeid mellom skoler i Strand kommune og skoler i en kommune på Madagaskar. Kanskje kontakt mellom skoleelever, hjelp med å kjøpe skolebøker og undervisningsmaterieell. Først må man undersøke hvilke ønsker folk i denne kommunen har og hva de trenger for å utvikle sitt samfunn. Dette er fordi vi ikke skal påtvinge eller arbeide med noe som de ikke har behov for eller ønsker. (Folk er ikke opptatt av å få gaver men heller å vise hva de kan.) Interesserte kan muligens kontakte Fredskorpset angående dette. Det ble foreslått å sende datamaskiner men det viser seg at disse er veldig kostbare i bruk. Et annet forslag var å samle inn ting for å sende i en container men vi kan kanskje bruke penger på en bedre måte. Det ble nevnt at Madagaskar slipper toll på importerte varer de nærmeste to årene. Etter at vi har kartlagt behovene på Madagaskar, kan vi kanskje koble andre foreninger opp mot dette. Jon Vogt Engeland takket oss alle for en meget givende og hyggelig kveld. Han ønsket at det som vi har snakket om på møtet vil fortsette å utvikle seg til det beste for Madagaskar.

Norsk-gassisk vennskapsforening på Madagaskar

I forbindelse med inngåelsen av en vennskapsavtale mellom Stavanger og Antsirabe i 1989 ble det opprettet en Vennskapsforening på Madagaskar med navnet *Fifankatiavan'ny Vahoaka Norveziana sy Malagasy* (FIVANORMA). Foreningen bidro blant annet med utveksling mellom St.Olav videregående skole og Lycée på Antsirabe. Skolen på Antsirabe mottok bl.a. datamaskiner, symaskiner, og annet materiell fra Stavanger. Det har også vært kontakt mellom barnehager og menigheter i de to byene.

Foreningen er nå reorganisert i Antananarivo med lektor RAFETISON Jean Marc som leder. Foreningen ønsker å skrive artikler til den norske foreningens medlemsblad. Medlemmene vil også bidra til at norske gjester på Madagaskar føler seg velkommen, og har allerede hatt møter med grupper fra Sandnes på besøk på Madagaskar.

Rettelser fra forrige nummer

Artikkelforfatter til "Lokalbasert skogforvaltning i det sørvestlige Madagaskar" er Leif John Fosse WWF-Norge, og ikke Anne Hege Simonsen.

Redaksjonen har mottatt rettelselser eller presiseringer når det gjelder artikkelen "Vennskapsbesøk mellom Antsirabe og Stavanger". I forbindelse med en utflukt til Masindraina beskrives denne misjonsstasjonen som "hovedmisjonsstasjon" for Arne Valen. I virkeligheten var Valen her i en 3 års periode (1890-93) som vikar for Lars Vig, som bestyrte Masindraina under hele sitt opphold der ute (1875-1902). Arne Valen var stasjonert på vestkysten 1874-76, Fianarantsoa 1878-85, Ivory 1893-94, Solbakken i Stavanger 1894-1902. Fianarantsoa har vært ansett å være Valens hovedmisjonsstasjon.

KrFs stortingsgruppe på Madagaskar.

En gang hvert fjerde år reiser KrFs stortingsgruppe på besøk til et annet land. Turen er egenfinansiert, og ideen er å få mer innsikt i de politiske forholdene i det aktuelle land, i tillegg til å se misjons- og bistandsarbeid i praksis.:

Rolf Ekenes har intervjuet Elsa Skarbøvik (KrF)

”DETTE MÅ VI STØTTE! -De viser en utrolig vilje til positiv forandring på Madagaskar nå. De fokuserer på de viktigste utfordringene: fattigdom, korrupsjon, demokratibygging. Og de ber oss om å hjelpe dem til å gjøre en skikkelig jobb her. Klart vi skal støtte dem!”

Elsa Skarbøvik slår entusiastisk ut med armene. Til vanlig sitter hun på Stortingets Vestfoldbenk for KrF. Der satt hun ikke i slutten av september. Da var hun og resten av KrF-stortingsgruppa på en tidagers rundtur på Madagaskar for å se på land og folk og ikke minst ta den politiske utviklingen i nærmere øyesyn. Og det hun så, skapte begeistring:

”-De viser at de vil – og at de kan! Folket på Madagaskar har gjennomgått en forferdelig vanskelig tid både før og ikke minst under den politiske krisen. Nå ønsker de å bygge landet opp. Etter det vi fikk se disse dagene, må jeg si at jeg er veldig optimistisk med tanke på Madagaskars framtid.”

En gang hvert fjerde år reiser KrFs stortingsgruppe på besøk til et annet land. Turen er egenfinansiert, og ideen er å få mer innsikt i de politiske forholdene i det aktuelle land, i tillegg til å se misjons- og bistandsarbeid i praksis. Det er viktig å se ting selv, ikke bare lese og høre om det. Og ikke minst: møte mennesker. Men hvorfor Madagaskar?

Antananarivo sentrum

”-Vi fulgte godt med under krisen i fjor. Vi fikk mye info fra mange kanaler, og det ble satt et betydelig press på både politikerne og UD. Vi fikk gjennom dette en øket interesse for Madagaskar. Nå har utviklingen i landet tatt en veldig positiv retning, og det var avgjørende for vårt valg av reisemål denne gang. Dessuten var det av stor betydning at den norske regjeringen legger opp til at Madagaskar skal gis status som norsk samarbeidsland.”

For Skarbøvik var ikke Madagaskar turen det første møte hun har med fattige deler av verden. Hun har vært lærer ved den norske skolen i Nepal i flere år. Sist sommer besøkte hun Kenya. Men møtet med Madagaskar ble likevel sterkt:

”-Kontrastene er så store. Fattigdommen slo imot oss nesten over alt. Men det var også gledelig å se hvor rikt dette landet egentlig

er; en praktfull natur, et enormt artsmangfold, så store ressurser. Her er så mye å ta vare på – og å utvikle!”

I tillegg til å reise både i innlandet og på vestkysten, fikk stortingsfolkene møte både den gassiske utenriksministeren Marcel Ranjeva og lederen for parlamentet, Jean Lahiriniriko. Dette var en av de viktigste sidene ved besøket.

”-Møtet med utenriksministeren gjorde et dypt inntrykk på oss. Han er en betydelig personlighet. I det forrige regimet satt han som president Ratsirakas forsvarsminister. Da den politiske krisen spisset seg til, beordret presidenten sin forsvarsminister til å sende tropper inn i gatene i Antananarivo for å fjerne demonstranter med makt. Men det nektet general Ranjeva. Han hadde en avgjørende tanke om sin oppgave som politiker og militær: han skulle være for folket, ikke mot dem. Han

greide å holde fast på en ikkevolds- linje, og dette ble begynnelsen på slutten for det gamle regimet. Den nye presidenten, Marc Ravalomanana, kvitterte for hans store mot og integritet ved å tilby ham posten som utenriksminister i Madagaskars nye regjering. Der er han i dag et av de sterkeste kortene”, sier Elsa Skarbøvik, og forteller at det gjorde inntrykk å høre Ranjeva selv fortelle om de dramatiske dagene i fjor våres.

Kontakten med andre land og hjelp til å skape en bedre framtid for Madagaskar er viktig for dem. De greier ikke alt dette alene.”

”-Vi håper også å få til en parlamentariker-utveksling etter hvert”, forteller hun videre. Møtet med den gassiske stortingspresidenten ble en fargerik opplevelse. Han trodde han skulle møte en alvorlig norsk parlaments-delegasjon med høy dressføring. I stedet møtte han en lett tilbakelent flokk ute i hagen på det norske senteret i Tana. Dermed la han protokollen til side og løsnet på slipset, og de fikk svært god kontakt og en utbytterik samtale om situasjonen på Madagas-

kar, om vanskene landet står overfor og om hvor veien går videre. På den veien ønsker de å ha med Norge.

”-Der var de klare. Kontakten med andre land og hjelp til å skape en bedre framtid for Madagaskar er viktig for dem. De greier ikke alt dette alene.”

-Men skal ikke Madagaskar bygge landet sitt selv? Vil vi ikke skape fortsatt avhengighet – bare med et litt annet ansikt – hvis vi nå skal øke bistanden?

”-Nå er det foreslått at Madagaskar skal inn som norsk samarbeidsland. Dersom det blir vedtatt, blir det en viktig oppgradering for samarbeidet mellom Norge og Madagaskar. Det betyr at Madagaskar får hjelp i et større omfang, og trolig også norsk representasjon på øya. Det vil kunne få helt avgjørende betydning for landets demokratiske utvikling framover. Men vi har lagt inn en del forutsetninger. Det går på blant annet fortsatt kamp mot korrupsjon, og for et godt styresett. Men de har bevist at de kan og vil gå inn for viktige endringer. Skulle vi ikke gi dem all den støtte vi kan til dette i en periode framover, på de områdene de selv prioriterer? Klart vi skal!”
Sier Elsa Skarbøvik entusiastisk.

fortsatt fra side 9: Kvinner og...

av befolkningen blir smittet ser man vanligvis en eksplosiv utvikling av epidemien. Det er derfor spesielt viktig å jobbe mot hiv-aids epidemien på Madagaskar før den sprer seg ytterligere. På Madagaskar er seksuelllivet ofte relativt fritt, hvilket betyr at hvis man ikke går inn med tilstrekkelig informasjon, forebyggende arbeid og behandling på et tidlig stadium kan befolkningen stå i fare for at epidemien sprer seg raskt. God ernæring gjør at man kan leve lenger med epidemien. Siden FIFAMANOR søker å

styrke bønders jordbruksproduksjon vil dette kunne være et viktig bidrag for å dempe effekten av hiv-aids og generelt bidra til forbedret ernæring. For at kvinner og menn skal ha samme mulighetene til å bidra til forbedret ernæring, kan det vises til ”World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty”, hvor det fremgår at ved heving av produktivitet og ved en bedre arbeidsfordeling har likestilling en direkte påvirkning på økonomisk vekst og reduksjon av økonomisk fattigdom.

Bli medlem!

porto

til VNM
v/ Jan Erik Furunes
Ytre Ringvei 38
7100 RISSA

Bli medlem i Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar

Her vil du bli oppdatert på det siste som skjer på Madagaskar, motta Madagaskarforum, og ellers få tilbud om medlemskvelder og deltakelse i interessegrupper. Medlemskap koster kun 150 kroner pr. år som hovedmedlem, og 50 kroner for husstandsmedlem. Send inn denne adresseappen eller registrer deg på www.madagaskar.no. Giro vil bli tilsendt.

navn:
adresse:
postnummer:
poststed:
tlf:
e-post:
navn på husstandsmedlem:

Hva kommer i neste nummer, mon tro?

Hmm... – og når kommer det?

Foto: Av Jon Erik Bakke

Viktig melding fra styret i VNM: ÅRSMØTE I VENNSKAPSFORENINGEN

Styret planlegger Årsmøte i forbindelse med besøk av president Marc Ravalomanana fra Madagaskar i mars. Foreløpig dato er 23. mars. I følge vedtektene skal Årsmøtet være annonsert to måneder i forveien. Derfor varsles det allerede nå. Saker på årsmøtet:

a) Årsrapport	e) Kunngjøring av resultat av valg på nye styremedlemmer
b) Revidert regnskap	f) Valg av revisor og valgkomite
c) Aktivitetsplan og budsjett for 2004	f) Medlemskontingent
d) Eventuelt endring av gjeldende vedtekter.	

Styret ønsker å sende ut innkalling med papirer og stemmeseddel i februar, slik at alle medlemmer, også de som bor andre steder i landet, kan være med på valg av styremedlemmer.

Hilsen

Øyvind Dahl - Leder for VNM

SMÅNYTT

Foreløpig valgresultat

TIM, partiet som president Marc Ravalomanana stiftet for et år siden er den store valgvinneren også i byene, men i Fianarantsoa ser det ut til at en lokal kandidat Pety Rakotoniaina, som tidligere ble avsatt av Ravalomanana, gjør come-back, og i Toamasina ser det ut til at nevø til den avgåtte presidenten, Roland Ratsiraka, er vinner. Han er foreløpig suspendert som borgermester, fordi han etterforskes for korrupsjon, men han har like fullt stilt opp som kandidat og vunnet valget. I Mahajanga i nordvest er valget blitt forstyrret av ungdom som har angrepet noen valgkontorer. Stort sett må man konstatere at valget viser at det gassiske demokratiet fungerer. (24. november 2003).

Madagaskars PRSP-dokument er anerkjent av Verdensbanken

Som kjent har Madagaskar laget et strategidokument for bekjempelse av fattigdom, det såkalte PRSP (*Poverty Reduction Strategy Paper*). Verdensbanken har godkjent dokumentet uten endringer. Dette innebærer at Madagaskar vil få kreditter på 650

millioner USD over en tre-årsperiode. 30 millioner er allerede klarert og 150 millioner vil bli frigitt den 4. desember. (20. november 2003).

Den katolske kirken er kritisk til presidentens kamp mot HIV/AIDS

Kampen mot HIV/AIDS sorterer direkte under president Marc Ravalomanana. Den katolske biskopskonferansen som representerer 20 katolske bispedømmer kritiserer dette og hevder at det er en måte å skaffe penger på. Kondomer løser ikke problemet, hevder de. De mener det må satses på en moralsk bevisstgjøring på familieverdier og personlig disiplin. (19. november 2003).

Har du noe nytt fra Madagaskar som kan interessere andre Madagaskarvenner?

Vi vil høre fra deg.
Send en e-post til monasor@hotmail.no
– og spre nyheten!

Haugesund teater til Madagaskar

Fartein Valen (1887-1952) og hans estetiske og idemessige univers. Fartein Valen var en av pionerene innen den vest-europeiske kunstmusikken på 1900-tallet og en banebryter i nyere norsk musikk.

Haugesund Teater har tatt initiativ til en forestilling med utgangspunkt i komponisten Fartein Valen (1887-1952) og hans estetiske og idemessige univers. Fartein Valen var en av pionerene innen den vest-europeiske kunstmusikken på 1900-tallet og en banebryter i nyere norsk musikk.

Fartein Valen ble født i Stavanger. Han tilbrakte årene fra han var 2 til 7 på Madagaskar, hvor hans foreldre var misjonærer. Familien kom tilbake til Stavanger i 1895. Senere bosatte de seg på familiegården i Valevåg, nord for Haugesund.

Fartein Valen studerte musikk i Oslo og Berlin. Studiene i Berlin varte i nesten seks år. Han reiste blant annet til Roma, Paris og Mallorca hvor han hadde et lengre opphold. I 1938 bosetter han seg fast i Valevåg og bor der sammen med sin søster, Sigrid, frem til sin død i 1952.

Fartein Valen hadde en kosmopolitisk legning med dyp interesse for det mellommenneskelige. Han var svært belest, dypt religiøs og hadde stor kunnskap om billedkunst, litteratur og poesi. Fartein Valen behersket flere språk, derav latin, gresk og litt kinesisk. Gassisk kunne han fra barndommen på Madagaskar.

Fartein Valens viktigste og mest inntrykksfulle barneår hadde han på Madagaskar. Valen legger blant annet vekt på at tiden hans på Madagaskar hadde stor innflytelse på hans internasjonale orientering til musikken. På Madagaskar mottok han sterke inntrykk fra natur, miljø, sang, sagn og eventyr. I et intervju med NRK i 1950 sier han ” De er et meget musikalsk folk, og så har de et så musikalsk språk som liksom begunstiger san-

gen. Det er lett å synge på madagassisk for det er så vokalrikt at det går italiensken en høy gang”.

I løpet av forprosjekt perioden har vi konkludert med at det kan være grunnlag for å forsøke å få til et produksjonssamarbeid med institusjoner og kunstnere på Madagaskar.

Vi ønsker at arbeidet med forestillin-

Fartein Valen Foto: NMS Arkiv

gen kan skape grunnlag for samarbeid og faglig nettverksbygging med gassiske kunstnere på flere kunstfelt og styrke lokal kompetanseutvikling i forhold til produksjon og formidling av scenekunst på Madagaskar. Samarbeidet vil samtidig bringe viktige impulser til norske kunstnere og publikum.

Forestillingen skal ha premiere i oktober 2004 og spilles nasjonalt og internasjonalt i 2004 og 2005. Rogaland Teater er en av coproproducentene. Gjennom et mulig formalisert samarbeid med Madagaskar ser vi for oss en turne- og arbeidsperiode på Madagaskar i løpet av 2005.

Vi reiser til Madagaskar i november med regissør/teatersjef Sverre Waage, komponist Nils Henrik Asheim, Koreograf Mia Haugland Habib, scenograf Olav Myrvtvedt og kreativ produsent Siri Aavitsland.

Under reaserch perioden på Madagaskar skal vi delta i kreative arbeidsprosesser, workshops og utveksle erfaringer og kompetanse.

Vi er invitert til ”The fifth Festival of African and Indian Ocean Choreography”, 8-15.November I Antananarivo. På festivalen deltar kunstnere, produsenter og institusjoner som arbeider med musikk, teater og dans på Madagaskar.

Vi er også i kontakt med Hanitra Rasoanaivo, som er kunstnerisk leder for det kjente world music bandet Tarika. Hun er svært engasjert i arbeidet med å bygge opp en infrastruktur for profesjonell gassisk kunst og kultur. Hun er initiativtaker og grunnlegger av Antshow, et gassisk kunstsenter i Antananarivo hvor vi skal bo og arbeide mens vi er i Tana.

Reisen foregår også i Farteins Valens fotspor til bl.a Masinandreina/ Antsirabe og Fianarantsoa. Arbeidsperioden avsluttes på Vestkysten i og nær ”Afrikas korbhodestad”, Tulear.

Utenriksdepartementet har gitt reise- og oppholdstøtte.

Ny bok om Arne Valen

Det er skrevet bok om Arne Valen, far til Fartein Valen, om hans innsats på Madagaskar. Denne boken heter ” **Eit liv, mange såger**” og vil bli omtalt i neste nummer av Madagaskarforum. Forfatter er Kolbein Espeseth og boken utgis av Sveio Kommune .

Lars Vig: *Sur la femme malgache* Om kvinner og kultur på Madagasker for 100 år siden

Denne boken er oversatt etter Lars Vigs bok *Om den madagassiske kvinne*, utgitt i Kristiania, 1907. Denne franske vesjonen er utgitt på Solum forlag, Oslo, 2003, i samarbeid med L'Harmattan, Paris. Oversettelsen er ment å imøtekomme internasjonalt forsknings-etterspørsel etter Lars Vigs arbeider, og med ønske om å tilbakeføre til det gassiske folk en snipp av deres egen kultur. Boken er utstyrt med en billedsamling for å illustrere kvinners klesdrakt og hårfrisyre under europeisk innflydelse på 1800-tallet. Billedmaterialet er hentet fra NMS arkiv i Stavanger, med utmerket hjelp av "Le grand archiviste," Nils Kr. Høimyr.

Forordet er ved Prof. Piere Vérin, en av de ledende Madagaskar-historikere i vår tid. Dertid følger en kommentar av Jean Pierre Dominichini som har gitt ut en tekstsamling om gassiske gude-bilder (sampi) av Lars Vig på CNRS, Paris 1985. Og endelig, Otto Chr. Dahl gir en kort oversikt over Lars Vigs liv og utgivelser. Han omtaler Lars Vig som Øyas første europeiske religions historiker, det at han drev klassisk feltarbeid med utstrakt bruk av kildemateriale hentet fra sit liv blant gassere, noe denne boken bærer preg av. Og eller figurerer Lars Vig som en av pionérmisjonærene fra tredje kull, med 25 år på Madagaskar, 1874 – 1902. Han

er kjent som skolemann på Masinandraina hvor han bl.a. startet en lærerskole.

Lillian Skow: *Veloma Madagasikara!*

Lillian Skow er misjonærbarne og lyriker med to diktsamlinger. I denne romanen skriver hun om hvordan det var å vokse opp på internatet til den norske skolen i Antsirabe. Skow gir uttrykk for undertrykte følelser når hun beskriver hvordan søster og bror "bare ble en av de andre", og om det å skrive og å vente på brev. Hun beskriver følelsen av å ikke høre helt hjemme noen steder, heller ikke i Norge da hun som tenåringskvinne skulle begynne på norsk skole. Foreldrene reiste tilbake til Madagaskar med småsøsken, mens de største ble igjen hos slektninger og bodde på hybel i en tid da hormonene var i opprør. På slutten av 80-årene gikk det hull på en byll. Voksne misjonærbarne skrev om barneår i et annet land, om å komme "hjem" til Norge som en fremmed. De fortalte hvordan det var å vokse opp på et internat eller hos slektninger, når mor og far var "lydige mot kallet" på misjonsmarken. Det var beretninger om tap av foreldre i viktige barneår, beretnin-

ger om avskjed og gjensyn, og atter avskjed og gjensyn. Samtidig fikk de høre: "dere er så heldige som får oppleve så mye som andre barn ikke får oppleve". Det kunne være vanskelig å gi uttrykk for savn og såre følelser de korte dagene de var hjemme hos mor og far, og "alt skulle være så bra". På bokens omslag kalles boken en roman. Den er skrevet i jeg-form med Mari som hovedperson. Men dette er ikke *fiction*, det er selvopplevde rea-

liteter. Lillian Skow har her levert et personlig bidrag.

Lillian Skow

"*Veloma Madagasikara!*"
Færder forlag 2003

Flere bøker om samme tema:

Berit Dahl: "*Bortsendt. Om barn mellom kulturer.*" Universitetsforlaget 1990. 136 sider. Boken kan fås ved direkte henvendelse til Berit Dahl, Ærfuglveien 10, 4847 ARENDAL. Telefon: 37 02 73 08. E-mail: beri-dah@online.no

David C. Pollock, Ruth E. van Reken: "*Hvor er hjemme? Med røtter i flere kulturer.*" Lunde 2003. 234 sider. Originalens tittel: "*Third Culture Kids.*" Intercultural Press, Maine, USA.

Vitenskapelig tidsskrift fra Universitetet i Toliara. De utgir tidsskriftet *Talily* med interessante artikler fra kultur og samfunnsliv på Madagaskar. *Talily* kan fåes ved henvendelse til Senter for Interkulturell Kommunikasjon. www.sik.no

Kirindy - sveiterskogen på vest-Madagaskar

Tekst og bilde: Jon Erik Bakke

I afrikansk sammenheng var Madagaskar tidlig ute med å opprette nasjonalparker for å ta vare på naturen. Kirindy, som er et fantastisk sted å få se mye av vest-Madagaskars plante- og dyreliv, er likevel ikke blant de vernetene områdene. Faktisk drives det ca 10.000 hektar store skogsområde av et sveitsiske firma som ønsker å vise at det går an å drive kommersiell trehogst uten å ødelegge naturen. Her fjernes store og verdifulle enkelttrær samtidig som det plantes unge eksemplarer av samme art på hogststedet.

Midt inne i Kirindy-skogen er det senter der arbeidere og forskere holder til. I senere år er det også laget noen enkle hytter for å ta i mot turister. Mat og drikke samt guider får man også på stedet. I et par utstillingshytter forklares med bilder og gjenstander både hogstprinsippene og særpreg i den lokale folkekulturen. Adkomsten er pr bil, 50 km nordøst fra byen Morondava på vestkysten. Alle som har vært på Madagaskar vet at veikvaliteten varierer med årstiden og nedbøren, og dermed også kjøre-

tiden. Normalt tar turen 1½-2 timer. Legger man veien om Morondava, så anbefales sterkt en overnattingstur til Kirindy. Det er garantert en opplevelsestur for hele familien.

Hva kan en forvente å få se?

Blant de dagaktive halvapene (lemurene) er det gode utsikter til å få se den vakre og grasiøse sifakaen og den mindre spektakulære, men søte brunmakien. På en kveldsvandring etter mørkets frembrudd kan en også få se nattaktive lemurer i skinnen fra lommelykten. Det første man ser er de lysende øynene. Og her ligger forklaringen på navnet *lemur* som er en gammel romersk betegnelse på døds-spøkelser som kom tilbake om natten for å pine de levende. Hele seks av de nattaktive lemurene er funnet her, deriblant verdens minste apedyr (primat): Pygme-muselemuren har en kroppslengde på 6-7 cm og veier bare rundt 30 g som voksen.

Av andre pattedyr kan nevnes flere rovdyr (deriblant fosaen - Madagaskars største), den store hopperotta (en blanding av rotte og kanin, bare

funnet i dette området) og flere arter børstepinnsvin.

Også fugletittere vil ha glede av Kirindy-skogen. Av spesialiteter kan nevnes flere arter av de endemiske familiene *mesitter* og *vangaer*, samt underfamilien *silkegjøker*. De tros- teliknende vangaene har utviklet seg til svært forskjellige arter og kan med rette kalles Madagaskars svar på Darwinfinkene på Galapagosøyene. Madagaskar har et stort utvalg av krypdyr, så også i Kirindy. Her får man nærkontakt med iguaner, kameleoner, gekkoer, belteøgler, fargerike (men ufarlige) slanger, skilpadder og kanskje krokodille. Flere arter er bare kjent fra dette området. Spesielt fascinerende er *bladhalegekkoen*. Selv om den er 30 cm lang og ikke rømmer så lett, så er den utrolig vanskelig å få øye på. Kamouflasjefargene gjør at dyret blir nesten usynlig der den sitter urørlig på en trestamme eller kvist og venter på for-bipasserende insekter.

Så for den naturinteresserte besøkende; God tur!

Adresse område

Returadresse:

Mona Sorknes,
Jens Bjelkes gt. 60
N-0652 Oslo
Norge

